

## **Juryrapport Van der Knaap Prijs 2013**

Toe te kennen aan Mevrouw Dr. B. (Brooke) Sykes (UvA) voor het proefschrift getiteld *Spatial order and Social Position: Neighbourhoods, Schools and Educational Inequality*.

Dit proefschrift gaat in op de vraag in hoeverre de onderwijsprestaties van jongeren samenhangen met de aard van de school en de buurt waarin men woont. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan individuele aspecten, als samenstelling en opleidingsachtergrond van het gezin waarvan deel wordt uitgemaakt. De vraag is hoe bepalend de buurt is voor de opleidingskansen van de mensen die er wonen. In het onderzoek wordt nagegaan in welke mate het beeld dat bewoners hierover hebben van invloed is op de schoolkeuze en het eventueel hiermee samenhangend verhuisgedrag. Dit wordt geplaatst naast het feitelijk objectieverbaar gedrag. Het blijkt dat, alhoewel het idee dat buurteffecten een rol spelen voor de hand lijkt te liggen, de werkelijkheid ingewikkelder is en de vraag is dan ook in welke mate het buurteffect bepalend is voor de opleidingskansen van jongeren.

Veel van dit onderzoek is in Engeland en de Verenigde Staten uitgevoerd en de vraag is in hoeverre de uitkomsten van dat onderzoek ook geldig zijn in de Nederlandse situatie. Het onderwijssysteem is verschillend. Er zijn hier geen private scholen en er is geen schooldistrictenstelsel dat aan de woonplaats in een wijk of buurt gebonden is. De mate van schoolsegregatie is in Nederland relatief hoog, zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs en dit is ook een afspiegeling van de woonsegregatie.

Het onderzoek richt zich op jongeren in Amsterdam, die naar het voortgezet onderwijs gaan. Het uitgangspunt voor het onderzoek is het cohort leerlingen, met een gemiddelde leeftijd van 13 jaar, die in het schooljaar 1999/2000 naar de middelbare school gaan. Dit wordt gevolgd totdat zij de school verlaten hebben. Er is een steekproef getrokken met daarin 19.391 leerlingen, die via hun postcode aan een wijk of buurt gekoppeld zijn. In aanvulling hierop zijn nog 16 diepte-interviews gehouden.

Het blijkt dat in de meeste studies weinig aandacht wordt geschonken aan de factoren die de sociale structuur van de buurt tot stand brengen en in stand houden. Het gevaar is dan ook dat er een te sterke nadruk gelegd wordt op de rol van de buurt en zijn sociale samenstelling, wat kan leiden tot een stellingname tegen ruimtelijke deconcentratie van armoede als effectief middel om sociale mobiliteit te bevorderen. Er is geen eenzijdig oorzakelijk verband. Het gaat hierbij om de wisselwerking tussen de buurt waarin men woont en de mensen die er wonen. Buurten hebben betekenis voor mensen en hun activiteiten op langere termijn, maar buurten, de omgeving waarin de mensen handelen, zijn niet enkelvoudig maar meervoudig. Dit hangt samen met de verschillende activiteiten die men onderneemt.

Wat uit deze studie naar voren komt is dat buurteffecten geen directe rol spelen in de schoolprestaties van jongeren, maar dat deze het meest samenhangen met de individuele kwaliteit en het schoolniveau. Het effect is dus hooguit indirect en verloopt via het functioneren van gezinnen, het gedrag van ouders en individuele belangen. De vraag is dan wat de rol van overheidsbeleid hierbij is. Wat is de effectiviteit hiervan? Het huidige beleid richt zich op 'sociaal gemengde buurten' en 'samenhangende gemeenschappen'. Het risico

doet zich hierbij voor, dat te veel belang wordt gehecht aan de buurtsamenstelling en dus aan de bewoners. Hierdoor wordt de aandacht afgeleid van de institutionele en economische beperkingen waar mensen mee te maken hebben.

Dr. R.A. Boschma

Dr. G.A. van der Knaap

Dr. P. Rietveld

De juryvergadering vond plaats op 5 april 2013 en werd voorgezeten door Mr. C.G.A. van Wijk (bestuurslid). Naast de drie hierboven genoemde juryleden waren tevens aanwezig Mr. A. Soeteman (wetenschappelijk secretaris) en Drs. S. van Manen (secretaris, notulen).